

Funded by
the European Union

IZA ZATVORENIH RAČUNA:

ANALIZA FINANSIRANJA POLITIČKIH
STRANAKA U BIH 2021 - 2024

ČIST RAČUN
POŠTENIJI IZBORI

NAZIV PUBLIKAVIJE:

IZA ZATVORENIH RAČUNA: ANALIZA FINANSIRANJA
POLITIČKIH STRANAKA U BIH 2021 – 2024

IZDAVAČ:

PERPETUUM MOBILE
INSTITUT ZA RAZVOJ MLADIH I ZAJEDNICE

TIRAŽ:

50 PRIMJERAKA

FINANSIRA:

EVROPSKA UNIJA

*OVA PUBLIKACIJA JE FINANSIRANA OD STRANE
EVROPSKE UNIJE. ZA NJEN SADRŽAJ ISKLJUČIVU
ODGOVORNOST SNOSI PERPETUUM MOBILE –
INSTITUT ZA RAZVOJ MLADIH I ZAJEDNICE, A ON NE
ODRAŽAVA NUŽNO STAVOVE EVROPSKE UNIJE.*

UVOD

ZAŠTO JE VAŽNO PRATITI TRAG NOVCA U POLITICI

Finansiranje političkih stranaka nije samo tehničko pitanje budžeta i izvještaja — ono je temelj političkog integriteta i demokratske odgovornosti. U društvima sa slabim institucionalnim kapacitetima, netransparentni tokovi novca postaju kanal kroz koji se politički uticaj kupuje, a javni interes potiskuje. U Bosni i Hercegovini, gdje su političke partije glavni akteri u oblikovanju javnih politika, način na koji se finansiraju direktno utiče na njihovu zavisnost od privatnih interesa, pristup javnim resursima i sposobnost da djeluju u interesu građana. Praćenje izvora finansiranja, identifikacija donatora i analiza budžetske podrške omogućavaju građanima, medijima i civilnom društvu da bolje razumiju ko stoji iza političkih odluka i kako se moć raspoređuje izvan formalnih institucija. U vremenu kada se politička korupcija sve češće manifestuje kroz sofisticirane finansijske mehanizme, ova tema postaje ključna za očuvanje demokratskih procesa.

CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj ove publikacije je da pruži sveobuhvatan, vizualno podržan i analitički utemeljen pregled finansiranja političkih stranaka u BiH u periodu 2021–2024. Fokus je na identifikaciji obrazaca, fluktuacija i potencijalnih nepravilnosti u strukturi prihoda političkih subjekata. Istraživanje koristi kombinaciju kvantitativnih i kvalitativnih metoda, oslanjajući se na zvanične izvore podataka — prvenstveno finansijske izvještaje stranaka

dostavljene Centralnoj izbornoj komisiji BiH (Obrasci 3, 3A i 3B). Podaci su sistematizovani po godinama, partijama i kategorijama prihoda, a zatim analizirani kroz vizualne prikaze (grafikone, tabele, mape) kako bi se omogućilo jasno sagledavanje trendova i anomalija. Poseban naglasak stavljen je na donacije fizičkih i pravnih lica, kao i na budžetska sredstva, s ciljem da se ukaže na potencijalne zone političkog uticaja i nedostatke u nadzoru.

KRATAK PREGLED IZVORA PODATAKA

Analiza obuhvata 36 političkih partija koje su u posmatranom četvorogodišnjem periodu dostavljale finansijske izvještaje CIK-u BiH. Korišteni su obrasci koji sadrže podatke o prihodima po kategorijama, identitetima donatora, iznosima donacija, te dodatnim informacijama o pravnim licima i njihovim vezama sa javnim sektorom. Podaci su dopunjeni informacijama iz medijskih izvještaja, javnih baza o javnim nabavkama, kao i dostupnim imovinskim kartonima javnih funkcionera. Uočeni su brojni problemi u dostupnosti i kvalitetu podataka — od nepotpunih obrazaca, zbirnih prikaza bez imena donatora, do neujednačenih formata koji otežavaju analizu. Upravo zbog toga, publikacija koristi vizualne alate kako bi se kompleksni podaci učinili razumljivim i dostupnim široj javnosti, uz jasan narativ koji povezuje finansijske tokove sa širim pitanjem političkog integriteta.

ZAKONSKI OKVIR I INSTITUCIONALNI NADZOR

ZAKONSKI OKVIR: ŠTA ZAKON PROPISUJE

Finansiranje političkih stranaka u Bosni i Hercegovini regulisano je Zakonom o finansiranju političkih stranaka BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 95/12 i 41/16), kao i Izbornim zakonom BiH i nizom podzakonskih akata koje donosi Centralna izborna komisija (CIK BiH). Ovi propisi definišu dozvoljene izvore finansiranja, obaveze izvještavanja i zabrane koje se odnose na donatore.

Prema zakonu, političke stranke mogu se finansirati iz članarina, dobrovoljnih priloga fizičkih i pravnih lica, prihoda od imovine, budžetskih sredstava, prihoda od preduzeća u vlasništvu stranke (ako se bave kulturom ili izdavaštvom), te kreditnih zaduženja kod banaka. Zakon propisuje da prihodi od imovine i preduzeća ne smiju činiti više od 20% ukupnog godišnjeg prihoda stranke, a prekoračenje mora biti uplaćeno u dobrotvorne svrhe.

Zabranjeno je finansiranje stranaka od strane javnih institucija, preduzeća sa većinskim javnim kapitalom, vjerskih zajednica, humanitarnih organizacija, stranih subjekata i anonimnih donatora. Donacije fizičkih i pravnih lica moraju biti evidentirane i javno dostupne, uz jasno definisane limite.

U teoriji, zakon pruža osnovu za transparentno i odgovorno finansiranje političkih subjekata. U praksi, međutim, njegova primjena je fragmentirana, selektivna i često bez stvarnih sankcija.

INSTITUCIONALNI NADZOR: KO (NE) KONTROLIŠE

Centralna izborna komisija BiH je nadležna za nadzor nad finansiranjem političkih stranaka. Njena uloga obuhvata prikupljanje i objavu finansijskih izvještaja, reviziju dostavljenih obrazaca, provjeru zakonitosti finansiranja i pokretanje prekršajnih postupaka u slučaju kršenja zakona.

Međutim, CIK se suočava sa nizom ograničenja:

- Nedostatak stručnog osoblja i tehničkih kapaciteta za detaljnu analizu izvještaja
- Ograničen pristup drugim bazama podataka (npr. javne nabavke, imovina funkcionera)
- Simbolične kazne koje ne djeluju odvraćajuće
- Nedostatak automatizovanih alata za detekciju nepravilnosti
- Neujednačena praksa među entitetskim i kantonalnim nivoima vlasti

U mnogim slučajevima, CIK objavljuje obrasce bez dodatne analize, a partije koje ne dostave potpune podatke rijetko snose posljedice. Time se gubi osnovna funkcija nadzora i javna kontrola nad političkim finansiranjem ostaje slaba.

OBAVEZE, ROKOVI I SANKCIJE ZA NEPODNOŠENJE FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA

Prema Zakonu o finansiranju političkih stranaka BiH i Izbornom zakonu BiH, političke stranke su obavezne da do 31. marta tekuće godine dostave godišnji finansijski izvještaj Centralnoj izornoj komisiji BiH za prethodnu kalendarsku godinu. Izvještaji se podnose na propisanim obrascima (Obrasci 1–5, uključujući 3A i 3B) i moraju biti ovjereni potpisom ovlaštenog lica i pečatom stranke.

Sankcije za nepodnošenje ili nepotpuno podnošenje izvještaja uključuju:

- Novčane kazne u rasponu od 500 do 25.000 KM, zavisno od težine prekršaja.
- Zabranu kandidovanja na narednim izborima za stranke koje ne dostave izvještaj ili onemogućavaju reviziju poslovanja.
- Gubitak prava na budžetska sredstva dok se izvještaj ne dostavi.
- Prekršajni postupak protiv odgovornog lica u stranci.

Primjeri iz prakse pokazuju da su stranke poput SDP-a, SNSD-a, SDA i drugih bile kažnjavane novčano, dok su tri stranke (Građanska partija napretka, Narodna stranka Brčko i Srpski pokret obnove RS) bile sankcionisane zabranom kandidovanja jer nisu dostavile izvještaje niti omogućile reviziju.

KLJUČNI PROBLEMI U PRAKSI

Iako zakonski okvir postoji, praksa pokazuje niz sistemskih slabosti:

- Mnoge stranke dostavljaju nepotpune obrasce, posebno obrasce 3A i 3B koji se odnose na donacije fizičkih i pravnih lica
- Obrasci se često dostavljaju u neujednačenim formatima, bez standardizacije, što otežava analizu i poređenje
- Ne postoji integrisani sistem koji povezuje podatke o finansiranju sa drugim relevantnim bazama (npr. javne nabavke, imovinski kartoni, lobističke aktivnosti)
- Sankcije za kršenje zakona su rijetke, blage i neefikasne

Ove slabosti omogućavaju političkim subjektima da izbjegnu transparentnost, dok građani ostaju uskraćeni za osnovne informacije o tome ko finansira političke odluke. U narednim poglavljima, publikacija će pokazati kako se ove zakonske i institucionalne praznine reflektuju u konkretnim finansijskim tokovima političkih stranaka u BiH

STRUKTURA PRIHODA POLITIČKIH STRANAKA U BIH (2021-2024)

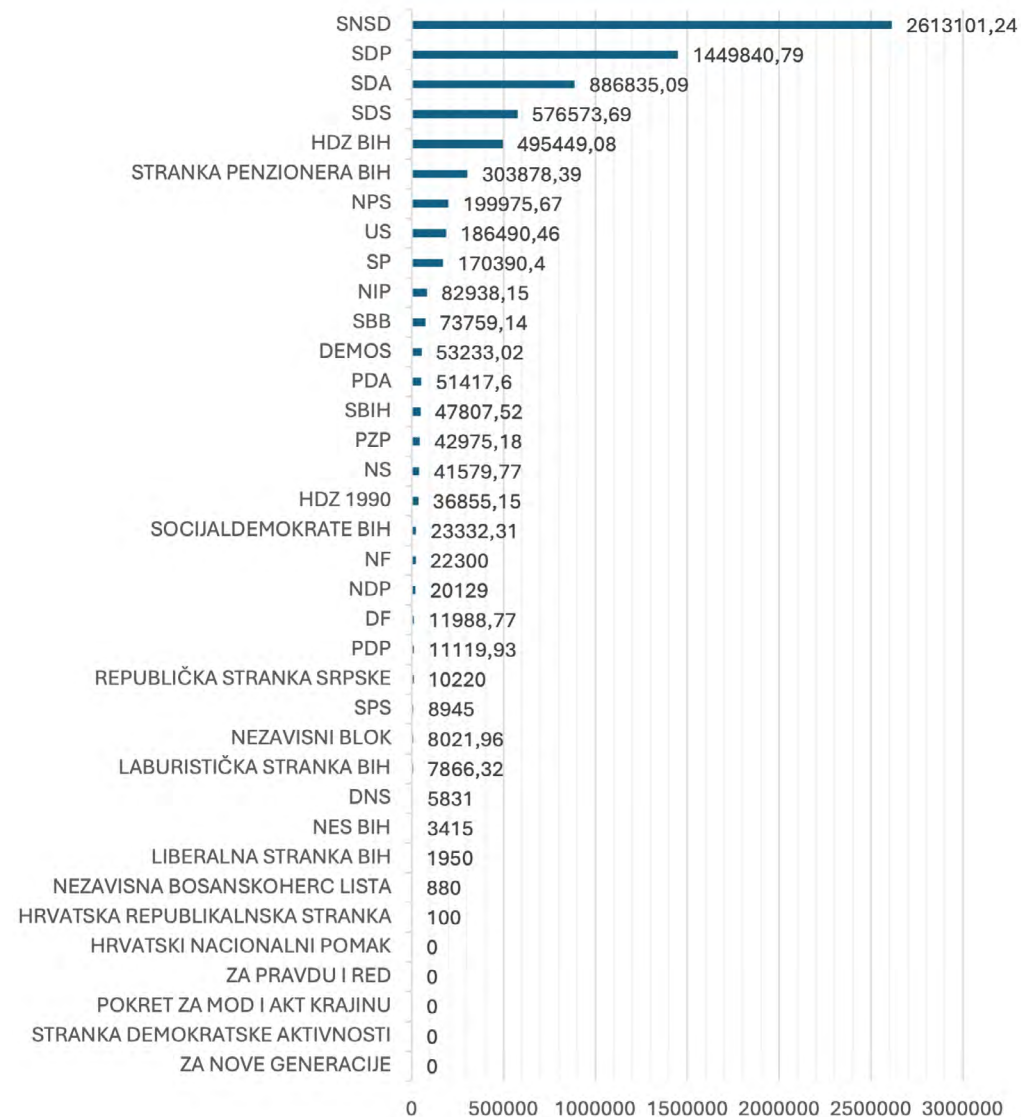
UKUPNO ČLANARINE

KATEGORIJE PRIHODA: ZAKONSKI DOZVOLJENI IZVORI

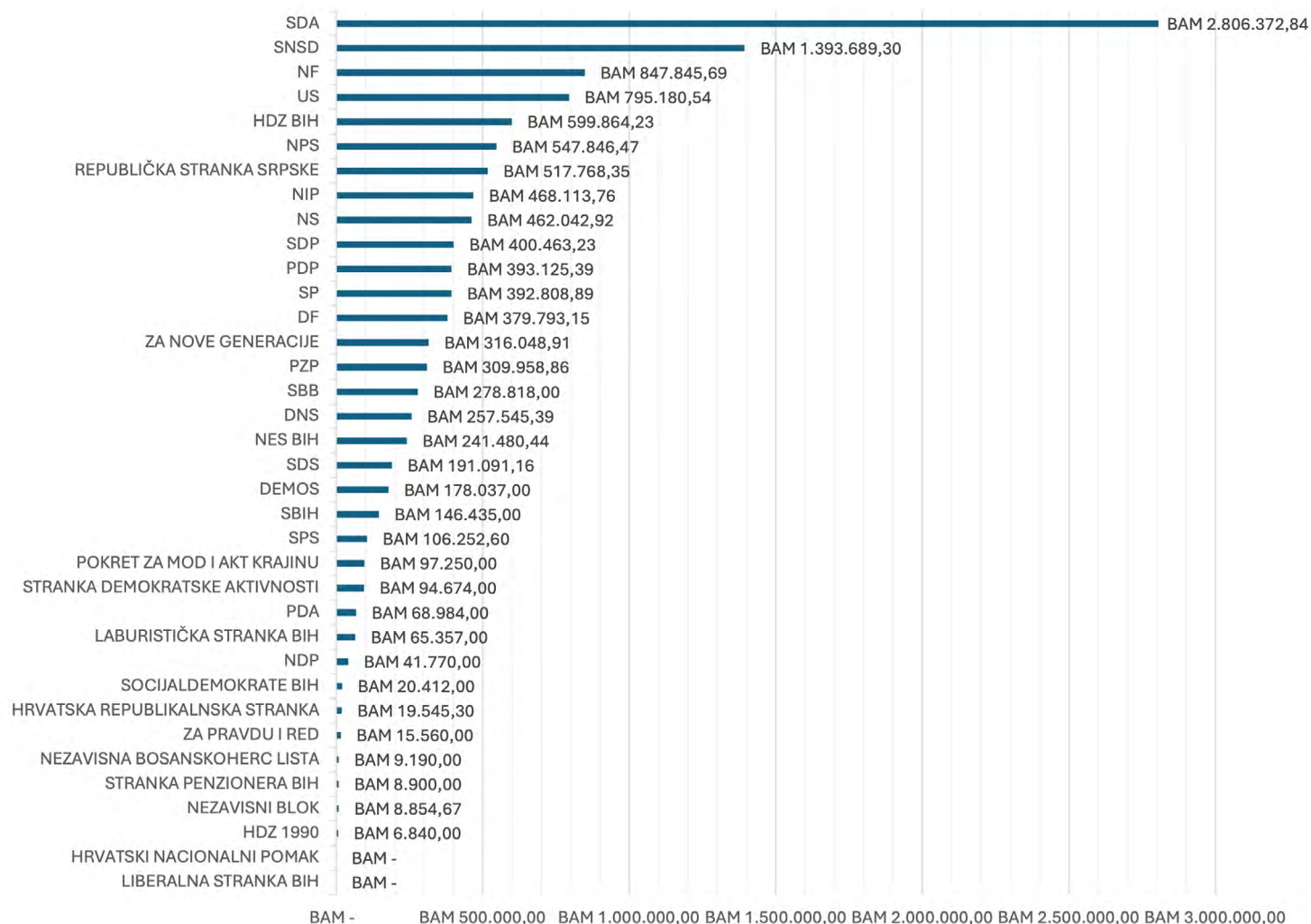
Političke stranke u BiH mogu se finansirati iz više zakonski dozvoljenih izvora, ali svaki od njih ima specifična ograničenja definisana Zakonom o finansiranju političkih stranaka BiH. Evo detaljnog pregleda po kategorijama:

1. Članarine

- **Definicija:** Redovni novčani iznos koji član političke stranke plaća na način i pod uslovima utvrđenim statutom stranke.
- **Ograničenja:** Nema zakonskog limita u iznosu, ali članarina mora biti jasno razgraničena od donacija, dok ukupan iznos koji član uplati političkoj stranci (kao članarine i dobrovoljne priloge) u toku kalendarske godine ne smije prelaziti 15.000 KM.
- **Napomena:** U praksi, članarine čine vrlo mali dio ukupnih prihoda većine stranaka.

UKUPNO DONACIJE

2. DONACIJE FIZIČKIH I PRAVNIH LICA

Definicija: Dobrovoljni prilozi u novcu, uslugama ili proizvodima bez naknade.

Ograničenja:

- Donacije moraju biti evidentirane i uplaćene na bankovni račun stranke.
- Limit u toku kalendarske godine je 10.000 Km od fizičkih i 50.000 KM od prevnih lica.
- **Zabranjeno je primanje donacija u gotovini.**
- Donator ne smije biti javna institucija, preduzeće sa većinskim javnim kapitalom, vjerska zajednica, humanitarna organizacija, strani subjekt ili anonimna osoba.
- Nema jasno definisanog maksimalnog iznosa po donatoru u zakonu, ali se preporučuje limitiranje radi sprečavanja političkog uticaja.

Napomena: Transparency International BiH predlaže dodatne izmjene zakona koje bi uključile strože limite i obavezno objavljivanje identiteta donatora.

3. BUDŽETSKA SREDSTVA

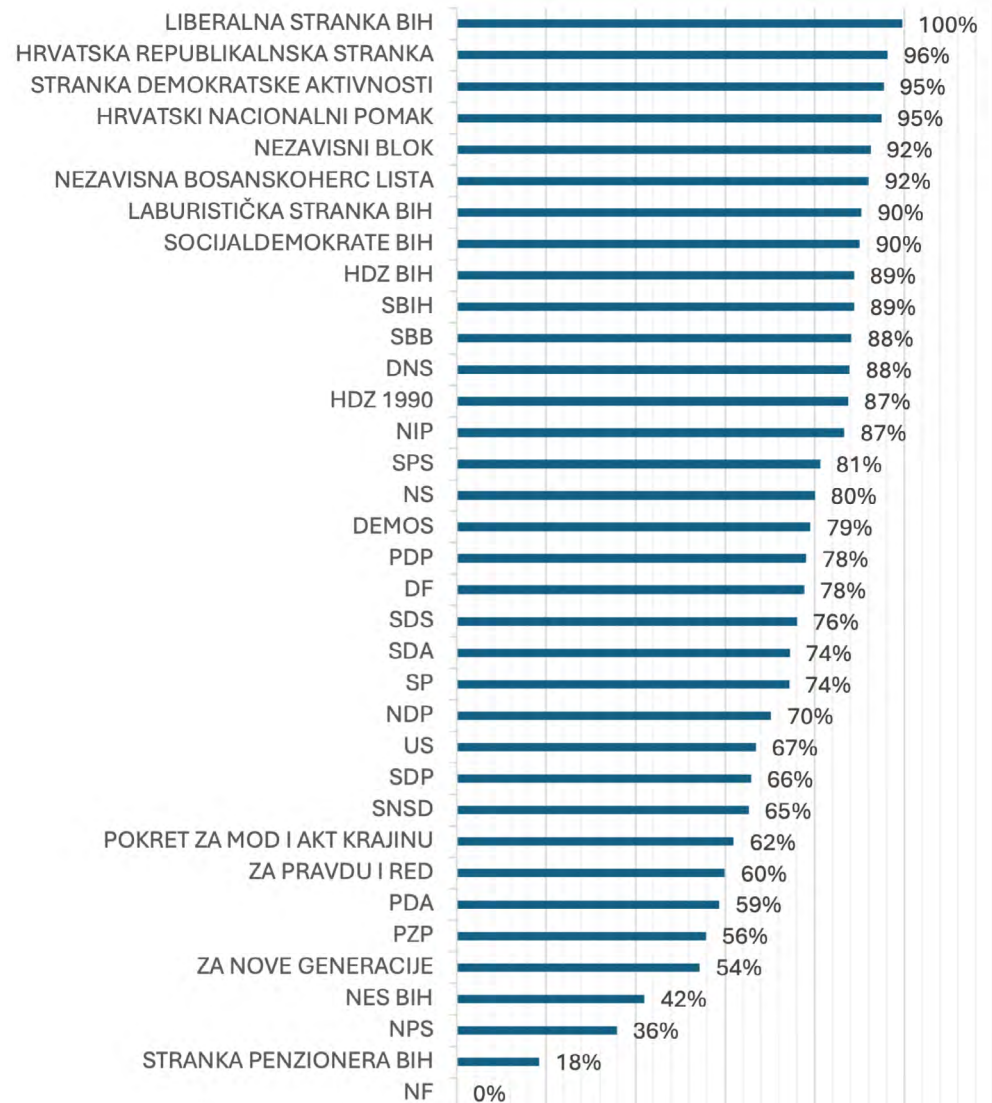
Definicija: Sredstva iz budžeta BiH, entiteta, kantona, Brčko Distrikta i lokalnih zajednica, dodijeljena na osnovu izbornog rezultata.

Ograničenja:

- Dodjeljuju se proporcionalno broju osvojenih mandata.
- Moraju se koristiti isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih statutom stranke.
- Ne smiju se koristiti za lične ili komercijalne svrhe.

Napomena: Ukidanje budžetskog finansiranja u RS (2024) izazvalo je zabrinutost zbog povećanog oslanjanja na netransparentne privatne izvore.

UDIO BUDŽETSKIH SREDSTAVA U FINANSIRANJU STRANAKA U BIH

4. PRIHODI OD IMOVINE

Definicija: Zakupnina, dividende, kamate i drugi prihodi od imovine u vlasništvu stranke.

Ograničenja:

- Zajedno sa prihodima od preduzeća, ne smiju prelaziti 20% ukupnog godišnjeg prihoda stranke.
- Prekoračenje mora biti uplaćeno u dobrotvorne svrhe u roku od 30 dana nakon podnošenja izvještaja.

5. DOBIT PREDUZEĆA U VLASNIŠTVU STRANKE

Definicija: Prihodi od preduzeća koje je u vlasništvu stranke.

Ograničenja:

- Preduzeće se smije baviti isključivo kulturom ili izdavačkom djelatnošću.
- Zajedno sa prihodima od imovine, ne smije prelaziti 20% ukupnog godišnjeg prihoda.
- Prekoračenje se mora donirati u dobrotvorne svrhe.

6. KREDITNA ZADUŽENJA KOD BANAKA

Definicija: Zajmovi od komercijalnih banaka.

Ograničenja:

- Moraju biti evidentirani u finansijskom izvještaju.
- Ne smiju biti od fizičkih ili pravnih lica.
- Nema definisanog limita, ali se mora poštovati zakon o bankarskom poslovanju i transparentnosti.

KLJUČNI NALAZI

DOMINACIJA BUDŽETSKIH SREDSTAVA

Analiza pokazuje da su budžetska sredstva najznačajniji izvor prihoda za većinu političkih stranaka u BiH. U periodu 2021–2024, kod stranaka poput SDA, SNSD, HDZ BiH i SDP, budžetski prihodi čine između 60% i 85% ukupnih prihoda. Ova zavisnost od javnog novca stvara zatvoren krug u kojem političke partije koriste javna sredstva za jačanje vlastite pozicije, često bez adekvatnog nadzora.

U nekim slučajevima, kao što je odluka Narodne skupštine RS o ukidanju budžetskog finansiranja, dolazi do naglog oslanjanja na privatne izvore, što dodatno povećava rizik od prikrivenog političkog uticaja.

DONACIJE: IZMEĐU ZAKONA I SIVE ZONE

Donacije fizičkih i pravnih lica predstavljaju drugi najznačajniji izvor prihoda, ali su često nedovoljno transparentne. Donacije pravnih lica dodatno komplikuju sliku, jer se često radi o firmama koje istovremeno dobijaju javne ugovore, što otvara prostor za političko-klijentelističke odnose.

MARGINALNI IZVORI: ČLANARINE I PRIHODI OD IMOVINE

Uprkos zakonskoj dozvoljenosti, članarine i prihodi od imovine čine zanemarljiv dio ukupnih prihoda većine stranaka. Ovo ukazuje na slabu unutrašnju demokratiju i nedostatak finansijske autonomije. U nekim slučajevima, članarine se uopšte ne prijavljuju, dok prihodi od imovine ostaju simbolični ili nepostojeći.

STRUKTURA RASHODA POLITIČKIH STRANAKA

Rashodi političkih stranaka predstavljaju drugi ključni element finansijske slike političkih subjekata — jednako važan kao i sami prihodi. Dok prihodi otkrivaju ko finansira stranke, rashodi pokazuju na šta stranke troše novac, koje aktivnosti im imaju prioritet i koliko resursa ulažu u političku promociju naspram organizacionih i administrativnih kapaciteta.

Stranke dominantno usmjeravaju sredstva u dvije kategorije:

1. Troškovi propagande obuhvataju:

1. plaćeno političko oglašavanje
2. zakup medijskog prostora
3. digitalne kampanje
4. produkciju promotivnih materijala
5. događaje i skupove
6. konsultantske usluge povezane sa kampanjom

2. Režijsko-administrativni i ostali troškovi obuhvataju:

1. plate i naknade zaposlenih u strankama
2. zakup kancelarija i prostorija
3. komunalije, telekomunikacije, IT usluge
4. knjigovodstvo i pravne usluge
5. putne troškove
6. troškove reprezentacije
7. održavanje imovine i opreme

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
DEMOS	506866.53	997839.62
2021	4375.8	143565.24
2022	145097.98	194371.14
2023	0	273041.82
2024	357392.75	386861.42
DF	912262.85	2684482.94
2021	0	858036.36
2022	434204.15	514058.93
2023	0	586573.11
2024	478058.7	725814.54
DNS	652113.84	2091155.26
2021	46353.42	706576.63
2022	401566.33	763005.26
2023	0	298935.4
2024	204194.09	322637.97
HDZ 1990	260294.67	1801005.13
2021	36688.04	394160.81
2022	83614.06	437691.86
2023	0	431648.43
2024	139992.57	537504.03
HDZ BIH	1227620.92	8754266.98
2021	0	1913083.68
2022	617786.4	2128340.09
2023	16786	2275826.51
2024	593048.52	2437016.7

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
HRVATSKA RE-PUBLIKALNSKA STRANKA	95029.74	339016.65
2021	0	57915.58
2022	88446.3	137865.73
2023	6583.44	140822.74
2024	0	2412.6
HRVATSKI NACIONALNI POMAK	1708.2	205844.69
2021	1708.2	41913.81
2022	0	0
2023	0	0
2024	0	163930.88
LABURISTIČKA STRANKA BIH	86456.01	562577.16
2021	0	190380.96
2022	55068.9	181698.21
2023	0	80334.63
2024	31387.11	110163.36
LIBERALNA STRANKA BIH	6187.85	375323.27
2021	2920	116446.64
2022	3267.85	120369.92
2023	0	71664.49
2024	0	66842.22
NDP	65521	600995

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
2021	3436	223626
2022	55749	222538
2023	6336	154831
NES BIH	216786.96	606372.86
2021	310.2	1916.22
2022	89159.4	35499.73
2023	0	245874.56
2024	127317.36	323082.35
NEZAVISNA BOSANSKOHERC LISTA	5509.37	265178.68
2021	4845.22	122615.19
2022	664.15	142563.49
2023	0	0
2024	0	0
NEZAVISNI BLOK	111777.47	509703.47
2021	27175.13	226701.9
2022	84602.34	202828.34
2023	0	62113.62
2024	0	18059.61
NF	439688.55	577715.28
2023	0	219885.63
2024	439688.55	357829.65
NIP	1530026.51	2900375.16

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
2021	13129.8	598261.56
2022	859629.24	766718.55
2023	31766.69	662833.95
2024	625500.78	872561.1
NPS	202028.44	1106873.58
2021	14460.36	75449.77
2022	108156.75	280085.45
2023	14466.2	349488.17
2024	64945.13	401850.19
NS	1010672.79	2379503.27
2021	0	514650.81
2022	543792.21	659714.58
2023	0	570380.88
2024	466880.58	634757
PDA	238220.84	1113436.8
2021	0	270446.01
2022	174521.8	317120.52
2023	0	263266.76
2024	63699.04	262603.51
PDP	1371773.79	2404295.34
2021	30103.11	504403.61
2022	748722.52	588932.59
2023	40849.6	628738.28
2024	552098.56	682220.86
POKRET ZA MOD I AKT KRAJINU	238450.69	112250.29

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
2021	0	14527.78
2022	57071.92	24529.98
2023	38912.6	25976.83
2024	142466.17	47215.7
PZP	194157.63	673273.23
2021	0	0
2022	194157.63	243956.32
2023	0	145215.31
2024	0	284101.6
REPUBLIČKA STRANKA SRPSKE	248634.01	353513.93
2021	8784.8	24151.51
2022	28181.68	102145.23
2023	16090.5	96430.61
2024	195577.03	130786.58
SBB	616032.29	1547449.49
2021	0	653863.31
2022	573745.54	610539.4
2023	0	148404.6
2024	42286.75	134642.18
SBIH	738900.3	1505140.14
2021	12032.88	243393.19
2022	427807.42	315313.39
2023	0	402956.56
2024	299060	543477
SDA	2655861.06	10018115.37

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
2021		
2022	1533307.34	3467705.44
2023	47747.79	3294415.32
2024	1074805.93	3255994.61
SDP	2168471.55	8862269.34
2021	0	2178281.37
2022	950952.21	1971015.97
2023	38787.24	2487291.6
2024	1178732.1	2225680.4
SDS	363013.11	3426792.82
2021	0	855662.43
2022	363013.11	1145022.04
2023	0	1039191.49
2024	0	386916.86
SNSD	2480709.53	8886250.54
2021	22535.96	2133897.44
2022	1629477.39	2243908.84
2023	4930.9	2185470
2024	823765.28	2322974.26
SOCI-JALDEMOKRATE BIH	87355.05	459098.47
2021	0	98511.69
2022	12684.43	116897.05
2023	0	108237.62
2024	74670.62	135452.11

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
SP	761907.53	2009885.18
2021	40778.31	497838.46
2022	355532.53	498433.12
2023	26696.57	513953.01
2024	338900.12	499660.59
SPS	245486.23	401426.76
2021	0	57465.57
2022	235168.93	162135.32
2023	0	143065.45
2024	10317.3	38760.42
STRANKA DEMOKRATSKE AKTIVNOSTI	277266.18	1286339.67
2021	50193.75	315725.64
2022	226832.68	430176.71
2023	0	278597.95
2024	239.75	261839.37
STRANKA PENZIONERA BIH	42244.73	354492.02
2021	0	84206.3
2022	11378.99	73913.62
2023	0	111147.81
2024	30865.74	85224.29
US	944054.55	1546121.45
2021	29700.26	264517.38
2022	510927.63	560204.98

Politička stranka	Troškovi propagande	Režijsko-administrativni i ostali troškovi:
2023	13026.33	249204.44
2024	390400.33	472194.65
ZA NOVE GENERACIJE	381703.8	97501.11
2021	0	0
2022	287365.73	27421.82
2023	0	28407.16
2024	94338.07	41672.13
ZA PRAVDU I RED	104964.18	498054.92
2021	0	547.99
2022	11308.9	43434.5
2023	3216.4	141677.08
2024	90438.88	312395.35
Grand Total	21489758.75	72313935.87

TROŠKOVI PROPAGANDE

21.489.758,75

**REŽIJSKO-ADMINISTRATIVNI
I OSTALI TROŠKOVI:**

72.313.935,87

KLJUČNI NALAZI

Analiza finansijskih izvještaja političkih stranaka u BiH pokazuje izrazito cikličan obrazac potrošnje, gdje se rashodi – posebno troškovi propagande – dramatično povećavaju u izbornim godinama (2022. i 2024.), dok u neizbornim godinama (2021. i 2023.) dolazi do naglog pada, što ukazuje na snažnu zavisnost stranačkog finansiranja od izbornog ciklusa i kratkoročnih mobilizacijskih potreba.

- **Troškovi propagande gotovo su isključivo koncentrisani u izbornim godinama**, dok više od 70% stranaka u neizbornim godinama prijavljuje nula ili minimalne iznose. Primjeri poput DNS-a, DF-a, SBB-a, NS-a i SDS-a potvrđuju gotovo potpunu „gašenje“ propagande u 2021. i 2023. godini, dok isti subjekti u 2022. i 2024. bilježe višestruko veće iznose – od nekoliko stotina hiljada KM pa do preko milion KM (npr. SDP, SDA, SNSD, NIP).

- **Režijsko-administrativni troškovi ostaju relativno stabilni tokom cijelog četverogodišnjeg ciklusa**, ali ipak rastu u izbornim godinama, što implicira da dio organizacijskih aktivnosti i logističkih priprema nije strogo odvojen od izborne mobilizacije. Kod najvećih stranaka (SDA, SDP, SNSD, HDZ

BiH) administrativni rashodi prelaze 2–3 miliona KM godišnje i u neizbornom periodu, ali i dalje pokazuju rast u 2022. i 2024. godini.

- **Udio propagande u ukupnim rashodima naglo raste u izbornim godinama**, pogotovo kod stranaka koje baziraju kampanje na masovnom oglašavanju (SDA, SNSD, SDP, NIP, PDP), dok se kod manjih stranaka (npr. Liberalna stranka, Nezavisna bosanskohercegovačka lista, Stranka penzionera) propaganda javlja samo u izornoj godini, u funkciji osnovnog kampanjskog minimuma.

EKSTEREMNE VRIJEDNOSTI I ANOMALIJE

DONACIJE FIZIČKIH LICA – USKLAĐENOST SA ZAKONOM

- Zakonski limit: u BiH fizička lica mogu donirati do 10.000 KM godišnje jednoj političkoj partiji.
- Uočeni obrasci:
 - ◊ Više donacija tačno po 10.000 KM (SDA, DEMOS, NPS, NS, PDP, SBIH, SPS itd.) – očigledan obrazac koji sugerije da se donatori “poravnavaju” na zakonski maksimum.
 - ◊ Donacije od 9.900 KM ili 9.999 KM – pokušaj da se ostane ispod praga, ali ukazuje na koordinaciju.
 - ◊ Potrebno je provjeriti da li isti donatori ponavljaju uplate u različitim godinama ili preko povezanih lica, što bi značilo zaobilaženje zakona.

NEDOSTATAK I POGREŠNA DOKUMENTACIJA

- Nedostaju formulari: za pojedine stranke u nekim godinama nema obrazaca o donacijama fizičkih lica – to je ozbiljan problem transparentnosti.
- Pogrešno podignuta dokumentacija: evidentirani slučajevi gdje je izvještaj objavljen pod imenom stranke kojoj ne pripada, dok izvještaj stvarnog subjekta uopšte nije dostupan. To kompromituje integritet zvanične baze podataka.

POVREDA PRIVATNOSTI – DNS 2021

- Objavljeni JMBG: u izvještaju DNS-a za donacije fizičkih lica 2021. godine javno su objavljeni jedinstveni matični brojevi (JMBG) za 12 donatora.
- Ovo je ozbiljno kršenje zaštite ličnih podataka, jer se radi o osjetljivim identifikacionim informacijama koje ne smiju biti

javno dostupne.

- Takav slučaj pokazuje ne samo propust stranke, već i nadzornog tijela koje je dokument objavilo.

NENOVČANE DONACIJE – ESTRADNI UMJETNICI

- SNSD: zabilježene nenovčane donacije u vidu nastupa estradnih umjetnika iz Srbije, procijenjene na više hiljada KM.
- Ovo otvara pitanje procjene vrijednosti usluga – kako se određuje tržišna vrijednost nastupa i da li je realno prikazana.
- Nenovčane donacije su posebno osjetljive jer se mogu koristiti za prikrivanje stvarnih finansijskih tokova.
- Primjeri donacija: Svetlana Ražnatović (9.500 KM), Aleksandar Vuksanović (9.000 KM) i Miroslav Ilić (7.000 KM).

USTUPANJE PROSTORIJA

- Najčešći oblik nenovčanih davanja u predizbornom periodu.
- Pravna lica i fizička lica ustupaju prostorije političkim subjektima – problem je što se često ne prikazuje realna tržišna vrijednost zakupa.
- To može biti značajan izvor “skrivenog finansiranja” kampanja.

DONACIJE PRAVNIH LICA POVEZANIH S DRŽAVOM

- Zabilježeni slučajevi gdje pravna lica doniraju sredstva političkim partijama, iako u vlasničkoj strukturi imaju udio Vlade Republike Srpske.
- Ovo je direktno kršenje zakona, jer pravna lica u državnom vlasništvu ne smiju finansirati političke partije.
- Takvi slučajevi ukazuju na sistemsku zloupotrebu javnih resursa.

TRANSPARENTNOST I DOSTUPNOST PODATAKA

Transparentnost finansiranja političkih stranaka u BiH ne zavisi samo od zakonskih normi, već i od kvaliteta i dostupnosti podataka koje stranke dostavljaju nadležnim institucijama. Obrasci 3, 3A i 3B predstavljaju ključne instrumente javne kontrole, ali praksa pokazuje niz ozbiljnih nedostataka.

Veliki broj stranaka dostavlja obrasce koji su nepotpuni, neujednačeni ili formalno ispunjeni bez suštinskih informacija. Obrazac 3A, koji se odnosi na donacije fizičkih lica, često sadrži zbirne iznose bez imena donatora, dok obrazac 3B (donacije pravnih lica) nerijetko izostaje ili se dostavlja bez informacija o vlasničkoj strukturi i povezanosti sa javnim sektorom. Obrasci se dostavljaju u različitim formatima, što otežava analizu i poređenje, a CIK BiH ih objavljuje bez dodatne analize ili ocjene kvaliteta.

Poseban problem predstavlja revizija finansijskih izvještaja, koja redovno kasni. Iako su stranke zakonski obavezne da izvještaje dostave do 31. marta, revizije se objavljuju sa značajnim zakašnjenjem — u prosjeku između 1,5 i 2 godine. Primjeri uključuju reviziju izvještaja za 2019. godinu koja je objavljena tek 2021, te izvještaj za 2021. godinu koji je objavljen 2023. godine. Ovakva praksa ozbiljno umanjuje preventivni efekat nadzora i onemogućava pravovremenu reakciju na nepravilnosti.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Analiza finansiranja političkih stranaka u BiH u periodu 2021–2024 otkriva niz obrazaca koji ukazuju na duboke strukturne probleme: dominaciju budžetskih sredstava, netransparentne donacije, neujednačene obrasce izvještavanja i slab institucionalni nadzor.

Jedan od ključnih nedostataka jeste kašnjenje revizije finansijskih izvještaja, koje u prosjeku kasni 1,5–2 godine. Time se gubi osnovna funkcija revizije kao mehanizma pravovremene kontrole, a sankcije i preporuke dolaze prekasno da bi uticale na ponašanje stranaka u narednim izbornim ciklusima.

Na osnovu ovih nalaza, publikacija predlaže sljedeće preporuke:

1. Standardizacija obrazaca i uvođenje jedinstvenog digitalnog formata.
2. Obavezna objava identiteta donatora, bez zbirnih prikaza.
3. Jačanje kapaciteta CIK-a, uključujući analitičke alate i obaveznu ocjenu kvaliteta izvještaja.
4. Uvođenje limitiranih iznosa za donacije i obavezna objava kumulativnih donacija.
5. Povezivanje baza podataka o finansiranju stranaka sa javnim nabavkama i imovinskim kartonima.
6. Formiranje nezavisnog revizorskog tijela koje bi vršilo pravovremenu reviziju izvještaja, kako bi se izbjegla višegodišnja kašnjenja.

Ove preporuke imaju za cilj da ojačaju politički integritet, smanje prostor za zloupotrebe i omoguće građanima da prate trag novca u politici. Transparentno finansiranje stranaka nije tehničko pitanje, već temelj povjerenja u demokratski proces.

Sales Performance Dashboard

NUMBER OF SALES
10K

NEW REVENUE
2M
▼6%

COST
5M
▲5M

PROFIT BY SALE
12M
▲7M

NEW REVENUE
2M
▼6%

NEW GENERATED SALES REVENUE

COST BREAKDOWN

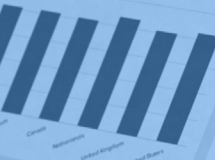
UPCROSS SELL

Revenue
\$12M
2.501%
% of Revenue

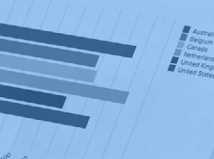
CHURN

47
Total
429%
Rate
\$180K
Revenue

ACCUMULATED REVENUE

INCREMENTAL SALES

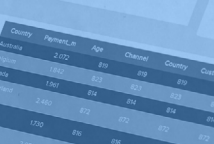
Quality

Activity

Activity

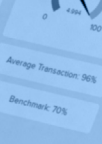
Country	Payment	Age	Class	Country	Customer	Amount
Australia	2,072	810	810	810	810	2,072
Canada	1,661	810	810	810	810	1,661
France	1,661	810	810	810	810	1,661
Germany	2,460	810	810	810	810	2,460
United Kingdom	1,732	810	810	810	810	1,732
United States	2,058	810	810	810	810	2,058

3.383
▲ 3.378

12K
▼ 5.167K

3.383
▲ 3.378

Activity

Average Transaction 96%

Benchmark 70%

**ČIST RAČUN
POŠTENIJI IZBORI**

**Funded by
the European Union**

PERPETUUM MOBILE
Институт за развој младих и заједнице